

הנחיית פרקליט המדינה מספר 7.11 שימוש בחוות דעת מודיעינית כראיה בהליך פלילי	הנחיות פרקליט המדינה
א' אייר ה'תשע"ו, 9 במאי, 2016	

7.11 - שימוש בחוות דעת מודיעינית כראיה בהליך פלילי

מטרת הנחיה זו הינה להתוות את מדיניות התביעה בשימוש בחוות דעת של מומחה מודיעין בהליכים פליליים.

א. כללי

1. שימוש בחוות דעת של מומחה מודיעין, הנסמכת על חומר חסוי, הנו פרקטיקה מקובלת שהוכרה בפסיקתו של בית המשפט העליון¹, אשר קבע כי אין בעובדה שעדות מומחה מתבססת על ראיות חסויות כדי לפסול את תקפותה וקבילותה, בכפוף לשני תנאים אלו:

(א) אין בחומר החסוי שבבסיס חוות הדעת כדי לסייע להגנת הנאשם;

(ב) חוות הדעת מבוססת גם על חומר גלוי, המאפשר חקירה נגדית אפקטיבית².

ב. התוויות מדיניות התביעה:

2. הגם שבית המשפט העליון הכיר בקבילותה של חוות דעת המבוססת בחלקה על חומר החוסה תחת תעודת חיסיון, הרי שראוי שהשימוש בחוות דעת שכזו יעשה **במקרים חריגים בלבד** ובזהירות המתבקשת וזאת נוכח הקושי הטמון בפרקטיקה זו.

3. שימוש בחוות דעת של מומחה מודיעין ייעשה רק מקום בו האינטרס הציבורי בהגשת חוות הדעת עולה על הפגיעה הנלווית לפרקטיקה זו – מניעה של חקירה נגדית מיטבית.

4. חוות דעת של מומחה מודיעין תוגש, בין היתר, לצורך התכליות הבאות:

¹ ראו לעניין זה: ע"פ 621/88 אליעזר פיילר ואח' נגד מדינת ישראל (פורסם בנבו, 21.6.93) ובש"פ 11493/03 מחמוד מחאג'נה ואח' נגד מדינת ישראל (פורסם בנבו, 30.12.2004) (להלן: עניין מח'אגנה)
² עניין מח'אגנה

(1) על מנת להוכיח **תופעה מסוימת**, כגון בתיקים ביטחוניים - תופעת החלפת מסרים בין מפקדות ארגוני טרור שבתוך הכלא עם המפקדות שמחוצה להן, על ההשלכות החמורות העלולות לנבוע מכך ;

(2) על מנת להוכיח **יסוד עבירה** כלשהו, כגון היות פלוני אתו קיים הנאשם מגע – סוכן חוץ, או היות ארגון אלמוני – התאחדות בלתי מותרת ;

(3) על מנת להוכיח **עובדה מסוימת הנוגעת במישרין למודעות הנאשם**, כגון מודעות הנאשם לעובדת היות פלוני – סוכן חוץ, או מודעות הנאשם לתוכן מסר שהעביר ושהעברתו מהווה שירות להתאחדות בלתי מותרת ;

(4) על מנת להוכיח **מסוכנותו של נאשם** ;

(5) על מנת להוכיח **מניע לעבירה**, כגון בתיקים פליליים 'רגילים' – סקירה של סכסוך בין ארגוני פשע שעומד ברקע לעבירה.

הגשת חוות דעת בכל אחת מהסיטואציות

5. הגשת **חוות דעת לצורך הוכחת תופעה** – הגשת חוות דעת בהקשר זה נועדה, בדרך כלל, להוכיח כי התנהגות הנאשם נעשתה על רקע של תופעה עבריינית נרחבת המחייבת התייחסות עונשית הולמת. יש נחיצות רבה לחוות דעת בסיטואציה זו, בין היתר בשלב הטיעונים לעונש. את התופעה העבריינית יש להביא לידי ביטוי בעובדות כתב האישום.

6. הגשת **חוות דעת לצורך הוכחת יסוד עבירה** – נחיצות חוות דעת על מנת להוכיח יסוד עבירה כלשהו ברורה מאליה, ובהתקיים התנאים ההכרחיים האמורים לעיל – אין מניעה לעשות שימוש בחוות דעת לצורך זה.

7. **לצורך הוכחת מודעות** – הוכחת מודעותו של נאשם תעשה על ידי ראיות קבילות שאינן מבוססות על חומר חסוי, ועל אלה בלבד. על כן, חוות דעת לא תשמש להוכחת מודעות נאשם לעובדה מסוימת. עם זאת, ייתכנו מקרים בהם בהוכחת **תופעה** באמצעות חוות דעת יש כדי להשליך נסיבתית על הוכחת מודעות, שאז ניתן לעשות בה שימוש.

8. **לצורך הערכת מסוכנות** – ככלל, מסוכנות נאשם תוכח על ידי ראיות קבילות שמבוססות על ראיות גלויות בלבד. שימוש בחוות דעת בהקשר זה ייעשה במקרים חריגים בלבד, בהם יש צורך חיוני להוכיח את מסוכנותו החריגה של הנאשם שלא ניתן להוכיח בראיות אחרות.

9. **הוכחת מניע לעבירה** – הגשת חוות דעת מודיעינית כדי להוכיח מניע אפשרית.

תנאים להגשת חוות דעת של מומחה מודיעין

10. הגשת חוות דעת מומחה מודיעין תעשה בהתאם לתנאים המפורטים להלן:

- (1) חוות הדעת תתבסס גם על חומר גלוי;
- (2) היקף החומר הגלוי שעליו תתבסס חוות הדעת יהיה רב ככל הניתן, במגבלות תעודת החיסיון ותכליותיה, וזאת כדי לאפשר חקירה נגדית אפקטיבית;
- (3) ככל שניתן להשלים את החסר הקיים בראיות גלויות באופן שהשימוש בחוות דעת של מומחה מודיעין יתייתר, יש לעשות כן;
- (4) תנאי הכרחי להגשת חוות דעת של מומחה מודיעין כראיה הוא נחיצות חוות הדעת. שימוש בחוות דעת ייעשה רק במקרים בהם חוות הדעת מהווה ראיה בעלת משקל משמעותי בהוכחת האשמה;
- (5) ככלל, חוות דעת של מומחה מודיעין תוגש כאשר חומרת העבירה ונסיבות ביצועה מצדיקים זאת או כשקיים אינטרס ציבורי כבד משקל אחר;
- (6) במקרה בו מגיעים הצדדים להסדר טיעון, יש לשקול נחיצות חוות הדעת לעניין העונש. ככל שהנחיצות קיימת, יש לכלול בהסדר הטיעון תנאי מפורש לפיו בידי התביעה להגיש את חוות הדעת כראיה לעונש;

שונות:

11. חוות דעת של מומחה שב"כ תיערך, ככלל, על ידי מומחה מודיעין רלבנטי, בפקוח מנהל בדרגת רע"ן ומעלה ובליוי ואישור הפרקליטות.
12. חוות דעת של מומחה משטרה תיערך, ככלל, על ידי מומחה מודיעין רלבנטי, באישור ר' אח"מ, בפקוח קצין בדרגת רפ"ק ומעלה ובליוי ואישור הפרקליטות.
13. שימוש בחוות דעת מומחה מודיעין כראיה מחייב אישור של המשנה לפרקליט המדינה (עניינים פליליים), ובתיקים ביטחוניים – אישור המשנה לפרקליט המדינה (תפקידים מיוחדים).

14. ככל שגופי החקירה יסברו כי יש נסיבות המצדיקות חריגה מההנחיה, יובא הצורך בפני המשנה לפרקליט המדינה (עניינים פליליים) או המשנה לפרקליט המדינה (תפקידים מיוחדים), לפי העניין, לאישורו.

15. על הגשת חוות דעת מודיעינית לצורך החלטה על מעצר עד תום ההליכים תחול הנחיית פ.מ. 5.14 "שימוש בחומר חסוי בהליכי מעצר עד תום ההליכים".